

İMTİHAN VE İMKÂN BOYUTLARIYLA MÜLTECİLİK: SURIYELİ MUHACİRLER ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR

21 Haziran 2018

<https://fethigungor.net/sebilurresad/imtihan-imkan-boyutlariyla-multecilik-suriyeli-muhacirler-ornegi/>

Giriş

Olağanüstü şartlarda gelişen ve çoğu zaman hazırlıksız ve zorunlu olarak gerçekleşen göç öncesinde, göç esnasında ve göç sonrasında yaşadıkları olaylar, mültecilerde çoklu travmalarayol açabilmektedir. Gelinen ülkede fiziki ve biyolojik temel ihtiyaçları belli bir oranda karşılanırsa bile, mültecilerin **psikososyal destek ihtiyaçları** çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Ailelerin parçalanması, bazı yakınların sorunlu ülkede kalması, onlardan sağlıklı haber alınamaması mültecilerde derin kaygılara yol açmaktadır. Mültecilerin iltica sürecinde yaşadıkları çoklu travmalarla baş etmede, **ailenin bir arada olması büyük bir avantaj sağlamaktadır**. Bu sebeple, mültecilik sürecinde aile bütünlüğünün korunmasına yönelik çalışmalar büyük önem arz etmektedir.

İltica sürecinde bütün mülteciler **biyo-psiko-sosyal hasarlar** almakla beraber kadın, çocuk, yaşlı ve engelliler bu süreçte en çok zarar gören dezavantajlı kesimi oluşturmaktadır. Mültecilerin tamamı çeşitli zorluklar yaşamakla beraber, narin yapıları sebebiyle kadınlar cinsiyet temelli, çocuklar ise gelişim temelli ilave sorunlar yaşamaktadır.

Dünyadaki mültecilerin yarısına yakını 18 yaş altı çocukların oluşturması, ailesinden ayrılmak zorunda kalan refakatsiz çocuk mülteci sayısının yılda 10 bini aşması, mülteci ailelerin bütünlüğünün korunmasına yönelik köklü acil tedbirler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Tarih boyunca insanlar inanç, ırk, siyaset ve ekonomik çıkar gibi farklı sebeplerle maruz kaldıkları baskılar yüzünden, kendilerine **daha güvenli bir yurt aramak için** doğup büyüdükleri yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Doğal afetlere oranla daha çok savaşların doğurduğu bu mültecilik olgusunun son örneğini Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır.

Afganistan, Çeçenistan, Somali, Sudan, Irak, Suriye gibi savaşın yıktığı ülkeler başta olmak üzere Arakan, Doğu Türkistan gibi dünya kamuoyunun yeterince haberdar olmadığı birçok bölgede evini terk edip yabancı ülkelere sığınan mülteci sayısı günümüzde **60 milyona** ulaşmıştır.

Dünyadaki mültecilerin **onda dokuzuna** Pakistan, İran, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler ev sahipliği yaparken, gelişmiş Batı devletleri sadece **onda bir** gibi küçük, nitelikli ve seçme bir mülteci grubuna sığınma hakkı vermektedir!

2015 yılı başında göç ve mültecilik hizmetlerini AFAD'dan devralan GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü)'nün hızlı ve etkili bir şekilde yapılanmasını tamamlaması ve görevinde başarıyla olması mülteci hakları açısından büyük önem arz etmektedir.

Kavram ve Tanımlar

Mülteci kavramının tanımlandığı, mültecilere ilişkin hakların ve sorumlulukların belirlendiği ve uluslararası korumanın çerçevesinin çizildiği, 144 ülkenin de taraf olduğu **1951 Cenevre Sözleşmesi**'nin 1. maddesinde “mülteciler” şu şekilde tanımlanır:

“... ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunanve ülkenin korumasından yararlanamayan... kişiler.”

Uygulamada kullanılan şekliyle mülteci; ülkesinden ekonomik, siyasi, sosyal, dinî vb. sebeplerle göç ederek başka bir ülkeden sığınma talebinde bulunan ve talebi kabul edilen kişidir. Sığınmacı ise ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi kabul edilmemiş, soruşturma aşamasında olan kişidir.

Uluslararası Sözleşmeler

Günümüz dünyasında kitlesel nüfus hareketlerinin neredeyse bütün sınırları kuşatan bir boyutta gerçekleşmesi, tüm devletlerin bu konuya eğilmesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda göç ve kitlesel sığınma durumlarına ilişkin çözümler üretmek amacıyla uluslararası kuruluşlar oluşturulmuş ve birtakım evrensel sözleşmeler imzalanmıştır. Böylelikle göç ve iltica konularına yaklaşım, insani yardım ve insan hakları bağlamında değerlendirilmeye başlanmıştır. Halen mültecilere yönelik uluslararası çalışmalar, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol(1967)ve 1969 tarihli Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi çerçevesinde yürütülmektedir.

Öncelikle, her mülteci **güvenli sığınma hakkına** sahiptir. Uluslararası koruma, fiziksel güvenlikten fazlasını içerir. Mülteciler; din özgürlüğü, medeni haklardan yararlanma özgürlüğü, eğitim hakkı, çalışma hakkı, mesken edinme hakkı, sosyal sigorta hakkı, sosyal yardım hakkı gibi haklara sahiptir...

Mültecilerin korunması öncelikle devletlerin sorumluluğundadır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne imza koyan devletler, Sözleşmede belirtilen hükümler uyarınca mültecileri korumakla hukuken yükümlüdür. Bu yükümlülük, hükümlerin, ırk, din ve menşe ülke **ayrımı gözetmeksizin uygulanmasını** ve geri göndermem egibi temel koruma ilkelerine riayet edilmesini de içermektedir.

Mültecilerin haklarıyla ilgili çok sayıda uluslararası ve bölgesel sözleşme ve belge mevcuttur. Tüm insanların sahip olması gereken haklar yanında özel olarak mültecilere vurgu yapan belgeler de mevcuttur. Mesela; 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi, 18 yaş altındaki tüm çocukların entelektüel, ahlaki ve ruhi kapasitesini geliştirmek için ihtiyaç duyduğu özgürlüğün, pek çok başka ihtiyaç arasında, sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamayanında asgari standartlarda bakım, beslenme, giyim ve barınma ihtiyacının karşılanmasına bağlı olduğunu kabul etmektedir. Çocuğun her türlü ayrımcılığa karşı korunması gerektiğine vurgu yapan sözleşme, çocukların ve ailelerinin, **ailenin birleşmesi** amacıyla bir ülkeye girme ya da o ülkeyi terk etme hakları olduğunu, mülteci statüsü kazanmaya çalışan çocukların mülteci çocuklarla aynı haklara sahip bulunduğunu hükme bağlamaktadır (Buz, 2012: 47-48).

Mülteciliğin En Önemli Sebebi Savaşlar

Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı'nın raporuna göre ülkeyi terk etme gerekçelerinin başında savaşlar gelmektedir. Mültecilerin yüzde 55'ini Afganistan, Çeçenistan, Somali, Sudan, Irak, Suriye gibi savaş ve çatışma yaşanan beş ülkeden kaçan insanların oluşturması bu acı gerçeğin açık bir kanıtıdır.

Savaştan harap olmuş ülkelerde kamu hizmetlerinin bozulması ve altyapının zarar görmesi, çoğunlukla savunmasız nüfusa herhangi bir yardım yapılmasını ciddi şekilde zorlaştırmaktadır. Bazı ülkelerde devlet yapısı tamamen çökmüş olup sivil nüfus kendi imkânlarıyla ayakta durmak zorundadır. Özellikle savaş hâlindeki hükümetler, genel olarak yerinden edilmiş nüfusu düşük bir öncelik olarak görmekte ve kaynaklarını askerî alana yönlendirmeyi tercih etmektedir.

Yerinden Edilmiş Kişiler

Savaş görmüş ülkelerdeki yerinden edilmiş nüfusun çoğu uygun barınak bulamadan, çok az gıda ile çoğunlukla sıcak savaşa yakın bir durumda hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Sürekli olarak savaşçıların veya ülke güvenlik kuvvetlerinin saldırılarına maruz kalan bu kişiler tekrar tekrar yer değiştirmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda kalan kişilere hükümetlerin yardımda bulunamaması ve uluslararası yardım kuruluşlarının da güvenlik sorunları yüzünden bölgeye erişememeleri nedeniyle insani yardımlar bu insanlara ulaşmamaktadır. Ayrıca bazı durumlarda hükümetler veya savaşçı gruplar isteyerek yardıma ihtiyacı olan bu kişilere insani yardımın ulaşmasını engellemektedir.

Uzun süreli yer değiştirme, geleneksel geçim yeteneklerinin yok olmasına ve aile ve toplum yapısının dağılmasına neden olmaktadır. Çoğu durumda çocukların eğitime ulaşımı, okul binalarının zarar görmesi veya öğretmenlerin kaçmış olması nedenleriyle zorlaşmaktadır. Sağlık sistemi ve diğer temel sosyal kurumlar da bundan farksız bir perişanlık içinde kalmaktadır.

Ülkelerin yarısında, başlangıçta bu kişilerin kaçmalarına yol açan tehdit ve şiddet artık geri dönmelerinin önünde kalıcı bir engelde oluşturmaktadır. Kafkaslar, Ortadoğu ve Latin Amerika'da onbinlerce kişi on yıl veya daha uzun süredir yerinden edilmiş durumdadır ve birçoğu için gelecekte geriye dönebileceklerine dair yeterince ümit bulunmamaktadır (Global IDP Project, 2005).

Geri Gönderme Yasağı

1951 Mülteci Sözleşmesi'ne ve 1967 Protokolü'ne taraf olan devletler ile uluslararası toplumun, mültecileri geldikleri ülkelere geri göndermeme ve onlara koruma sağlama yükümlülükleri vardır. Ancak, yerinden edilme (yerinden olma) bir ülkenin iç meselesi sayıldığı için bu konunun ulusal egemenlik alanına girdiği kabul edilmektedir. Bu konuda uluslararası toplumun görevi, hükümetlere bu sorunun çözümü konusunda yardım etmektir (Deng, 2003).

Hâlihazırda 'ülke içinde kaçış alternatifi'nin bulunduğu varsayılarak, hem bireylerin iltica taleplerinin reddedilmesi, hem de eğer sınırları aşmışlarsa ülkelerine geri gönderilmeleri mümkün olabilmektedir. Bu durum, Mülteci Sözleşmesi'ndeki geri gönderme yasağı ilkesini ihlal etmekte, dolayısıyla mültecilerin korunması ve çatışma ortamlarına geri gönderilmemesi hususundaki yerleşik uluslararası **hukuk ilkeleri çiğnenmektedir** (Frelick, 1999).

Suriyeli Mültecilere Hakkaniyetle Davranabilmek

Önümüzdeki on yıllar boyunca Ortadoğu ülkelerinin iç ve dış politikalarında önemli bir mesele olarak gündemde kalacak gibi görünen Suriyeli mülteciler meselesi, özellikle Lübnan, Ürdün, Irak ve Türkiye’de sayıları milyonlara baliğ olan ‘misafir’ kardeşlerimizle ilgili kapsamlı sosyal politikalar geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Suriyeli mülteciler Lübnan, Ürdün ve Türkiye başta olmak üzere onlarca ülkeye dağılmış bulunmaktadır. Türkiye’de sayıları 4 yılda 2 milyonu aşan ‘misafirler’in barınma, beslenme, ısınma, sağlık, dil ve iletişim, sosyal kabul görme, çalışma gibi temel ihtiyaçları bulunmaktadır. Suriyeli bu devasa ‘misafir’ kitlesine; danışmanlık, savunuculuk, yönlendirme, kaynaklarla buluşturma, güçlendirme, toplumla bütünleştirme, talep etmeleri halinde gönüllü olarak vatanlarına döndürme, üçüncü bir ülkeye yerleştirme gibi kalıcı sosyal destekleri kamu, özel sektör ve gönüllü kuruluşlar aracılığıyla etkin şekilde koordine etmek icap etmektedir.

Türkiye’nin göç ve iltica politikaları ve mevzuatı çerçevesinde Suriyeli mültecilerin durumuna değinmek yararlı olacaktır.

Türkiye’nin Göç Politikaları ve Mevzuatı

Cumhuriyetin erken dönemine egemen olan ulus devlet oluşturma çabaları çerçevesinde, göç ve sığınma politikaları öncelikle “Türk soyu ve kültürü” taşıyan göçmenlerin Türkiye’ye yerleştirilmesi üzerine kurulmuş ve bu anlayış, AK Parti iktidarına kadar devam etmiştir. Bu nakıs anlayış, Türkiye’nin iltica konusundaki ilk müstakil yasası olma özelliği taşıyan **6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 4 Nisan 2013 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilmesi ve Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle resmen de terkedilmiş oldu.**

Kanunun dördüncü bölümünde sınır dışı etme işlemi ve şartları açıklanırken “**hiç kimsenin insan onuruna yakışmayan şartlarda yaşamasına göz yumulamayacağı ve can güvenliğinin tehlikede olacağı bilinen bir yere gitmeye zorlanamayacağı**” belirtilmiştir. Beşinci bölümde uluslararası koruma ve tutulma biçimleri ile kabul ve barınma merkezlerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Keza, Beşinci bölümde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu, görev ve yetkilerinden söz edilmektedir.

Türkiye’de, göç, iltica ve mültecilik alanında şimdiye kadar hizmet veren Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi ve AFAD yerine, bu görev ve hizmetler resmen 5 Ocak 2015 tarihi itibarıyla GİGM tarafından deruhte edilmiş bulunmaktadır.

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Son zamanlarda ülkemize yapılan yoğun göçler sebebiyle, güncel politikalar geliştirip uygulayan, insan hakları odaklı, nitelikli personel ve sağlam bir alt yapıyla donanmış, yetkin bir kurumsal yapılanmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda 04.04.2013 Tarih ve 6458 Sayılı Kanun'un 103. maddesi GİGM'in kuruluşunu düzenlemiştir.

Kanunda ve Genel Müdürlüğün çalışmalarında, asimilasyon ya da entegrasyonu değil, harmonizasyonu hedefleyen bir uyum öngörülmektedir. Kanunun hedeflediği **uyum**, göçmen veya mülteci ile toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkacak olan 'âhenk'tir.

BMMYK Türkiye Bürosu

Türkiye'de, göç, iltica ve mültecilik alanında faaliyet yürüten bir başka resmi kurum olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Bürosu, 14 Aralık 1950'de BM Genel Meclisi tarafından kurulmuştur. BMMYK, mültecileri korumak amacıyla yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek, onlara liderlik etmek ve dünya çapındaki mülteci sorunlarını çözmekle yetkilendirilmiştir. Asıl amacı, mültecilerin haklarını ve refahını savunmaktır. Ancak, bu amacı ne kadar gerçekleştirebildiği tartışmalıdır.

Yaklaşık elli yıllık bir sürede, bütün dünyada 50 milyon kadar insanın hayatlarına yeniden başlamasına yardım ettiğini açıklayan BMMYK, günümüzde sayıları 60 milyonu aşan mültecilere hizmet vermekte yetersiz kalmaktadır. Mülteci doğuran olayların tekrarlanmasını önlemede başarısız olan BM gibi MYK de, ırk, din ve politik düşünce ayrımı yapmadan tarafsız bir şekilde mültecilere ihtiyaçları doğrultusunda koruma ve yardım sağlama görevinde zafiyet içindedir.

Gönüllü Kuruluşlar

Türkiye'de, göç, iltica ve mültecilik alanında faaliyetler yürüten gönüllü kuruluşlar da bulunmaktadır. Göçmen ve mültecilere yönelik psikolojik sosyal danışmanlık hizmetleri veren İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) ve Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD), Mültecilerin ulusal ve uluslararası hukukta haklarının gözetilmesini sağlamak amacıyla güden Helsinki Yurttaşlar Derneği ve Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der), İşkenceye maruz kalmış olan mülteciler için tıbbi ve psikiyatrik yardım sunmayı amaç edinen Türkiye İnsan Hakları Derneği ve Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı gibi gönüllü kuruluşlar doğrudan göç ve iltica alanında hizmet sunan gönüllü kuruluşlardır.

Türkiye’de mülteci haklarının ihlallerini takip etmede ve duyurmada aktif rol oynayan Mazlumder ve Göçmen Dayanışma Ağı, Uluslararası düzeyde mültecilere insani yardım ulaştırılan İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) ve Yardımelî gibi onun üzerinde uluslararası insani yardım derneği de mültecilere yönelik barınma, beslenme, eğitim, sağlık vb. hizmetler sunmaktadır.

Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Varlığı

Nisan 2011’den bu yana, Suriye’de çıkan rejim karşıtı gösterilerin kanlı bir şekilde bastırılmasının doğurduğu karmaşa ve ardından yaşanan iç savaş nedeniyle ülkeden kaçan Suriyelileri, uluslararası hukukun ve vicdanın gereğini yerine getirerek “açık kapı politikası” çerçevesinde kabul eden Türkiye, 25.01.2018 itibarıyla **3.466.263** Suriyeli mülteciye “geçici koruma” sağlamaktadır. 10 ildeki 22 barınma merkezinde yoğun şekilde yaşayan mülteciler yanında Türkiye’nin dört bir yanına dağılmış olan Suriyeli mülteciler en kalabalık olarak şu illerde yaşamaktadır:

İstanbul 540 bin, Şanlı Urfa 466 bin, Hatay 457 bin, Gaziantep 355 bin, Mersin 194 bin, Adana 177 bin, Bursa 136 bin, İzmir 131 bin, Konya 102 bin... Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin, yarım milyonu 0-4, yarım milyonu da 5-9 yaş aralığında olmak üzere yaklaşık %54’ü 18 yaş altındaki çocuklardan oluşmaktadır.

Suriye’de sağlık hizmetleri tamamen çöktüğü için aşı gibi zorunlu sağlık hizmetlerinden yoksun kalan çocukların savunma sistemleri zayıf düşmüştür. Türkiye’de gerek kamplarda kalan mültecilere gerekse evlere yerleştirilen mültecilere her türlü sağlık hakkı tanınmış olup herhangi bir bedel ödemededen bu haklardan yararlandırılmaktadır.

Şubat 2018 itibarıyla Türkiye’de yaklaşık 1 milyon civarında 7-18 yaş arası okul çağında Suriyeli mülteci çocuk olduğu tahmin edilmektedir. Çocukların büyük çoğunluğu okula gidiyor olsa da, Suriyelilerin en büyük sorunlarından birisi hâlâ çocukların eğitimi sorunudur. Kamplarda okullar mevcut olmakla beraber, kamp dışında yaşayan çocuklar için eğitime ulaşım halen bir sorun olarak devam etmektedir. Bazı sınır illerinde ve İstanbul’da, yurtdışında yaşayan Suriyeli iş adamlarının destekleriyle okullar açılmıştı. Suriye müfredatının uygulandığı bu okullarda, Suriyeli çocukların bir kısmı ara verdikleri eğitime devam edebilmekteydi. Ancak bu okulların çeşitli gerekçelerle kapatılmış olması kanaatimce isabetsiz bir karar olup kapatmak yerine sıkı bir denetim ve standardizasyon çabasıyla daha verimli bir sonuç alınabilirdi. Buna rağmen, Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocuklara dünya standartlarının üzerinde bir eğitim hizmeti sunulduğu rahatlıkla söylenebilir.

Suriye'den Türkiye'ye yönelen yüksek sayıdaki mülteci akışı birçok yeni durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye'ye sığınan Suriyeliler sık sık medyada haber konusu olmaktadır. Bazı sivil toplum kuruluşları ile düşünce enstitüleri Suriyeli mültecilere ilişkin raporlar yayınlamışsa da konuyu farklı boyutlarıyla ve derinlikli olarak ele alan bilimsel araştırmaların yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bu alanda yapılacak nitelikli çalışmalar daha isabetli sosyal politikalar geliştirilmesine de zemin oluşturacaktır.

Mültecinin Hâlet-i Rûhiyesini Anlamak

İltica sürecinde; sahip olunan hakların ihlali, can güvenliği endişesi, mal ve gelir kaybı, sosyal konumun sarsılması, benlik saygısının zedelenmesi, gelecek kaygısı vb. hukuki, sosyal, psikolojik ve ekonomik sorunların farklı yoğunluklarda yaşanabilmesi yanında;

- Bedensel, zihni ve duygusal yıpranma,
- Sınırlarda yaşanan bürokratik zorluklar,
- Yasadışı örgütler tarafından sömürülme,
- Ailelerin parçalanması,
- Yakınlarını kaybetme,
- Çaresizlik ve tükenmişlik hissi ve
- Belirsizliğin yol açtığı güven bunalımı gibi çok boyutlu sorunlar yaşanabilmektedir.

Yetişkinlere göre daha incinebilir bir durumda olan çocuklar, sığınma sürecinde yetişkinlerden daha çok zarar görmektedir. Gelişim süreçleri devam eden çocuklar yetişkinlerin korunmasına, gözetimine ve ilgisine muhtaçtır. Ergenlik döneminde bulunan mülteciler bazen çocuklardan daha hassas olabilmektedirler. Çünkü, toplumsal statüleri ve arkadaşlık ilişkileri sarsılmaktadır. Mülteci çocuklar ise daha çok hastalık, yetersiz beslenme gibi konularda korunmasız kalmaktadır. Mülteci kız çocukları erkek çocuklara göre daha fazla risk altında olabilmektedir.

Mültecilerin karşılaştığı büyük tehlikelere örnek olarak **insan kaçakçılarının** eline düşüp sadece Akdeniz'de son bir yıl içerisinde batan teknelerde hayatını yitiren insanları vermekle yetinelim.

Mültecilere Yönelik Sosyal Politikaları İyileştirmek İçin Öneriler

Zorlu mültecilik sürecinde aile üyeleri arasındaki ilişkiler yıpranabilmekte, aile içi dayanışma azalabilmekte, her yaş ve cinsiyetten potansiyel mülteciler insan tacirleri açısından ulaşılması kolay hedefler olabilmekte, böylece toplumda sosyal bir çöküntü yaşanabilmekte, bu sosyal çöküntü ortamında çocukların ahlaki açıdan gelişmeleri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Ülkemizde yaşayan Suriyeli mültecilerin uyum çabalarını destekleyerek daha yüksek standartlarda bir hayat sürebilmeleri ve Avrupa ülkelerine geçiş hukuki statü elde edebilmek adına canları pahasına kaçak yollara tevessül etmelerine mani olabilmek için hükümetimizin şu iyileştirmeleri yapmasını öneriyoruz:

1. Suriye'deki savaşın uzaması nedeniyle, Türkiye'nin hemen her yerine dağılmış olan Suriyeli mülteciler için özel çalışmalar yapılması gerekmektedir.
2. Mülteciler aleyhinde kışkırtıcı faşizan ifadelerin kullanılmasının ve mültecilere yönelik düşmanlık üretilmesinin önüne geçecek tedbirler alınmalıdır.
3. BMMYK, Suriyeli mülteciler için sadece izleme pozisyonunu değiştirmeli, daha aktif bir politika izlemelidir. Türkiye'deki tüm Suriyeli mültecilerin kaydını yapmalı, aile birleştirmesi, sağlık veya başka sebeplerle talep edenleri güvenli üçüncü bir ülkeye yerleştirme işlemlerini yapmalıdır.
4. Yerel ve ulusal gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanmalı, ayrımcılıkla mücadele konusunda çalışmalar teşvik edilmelidir.
5. Mülteci hizmetleri, sosyal hizmet anlayışıyla ve insan hakları mihverinde sunulmalıdır.
6. Mülteci çocukların okula kaydı konusunda ailelere yardımcı olunmalı, kız çocukları başta olmak üzere bütün sığınmacı çocukların eğitim haklarından yararlandırılması için takip sistemi oluşturulmalı, okullarda var olan önyargıları kırabilmek amacıyla, velilerin de katılacağı özel etkinlikler düzenlenmelidir.
7. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) bünyesinde Suriyeli mültecilerin bozulan aile yapısını tamir etmeye yönelik rehabilitasyon programı geliştirilmeli ve gönüllü kuruluşların da desteğiyle uygulanmalıdır.
8. GİGM, özellikle barınma ve geri gönderme merkezleri başta olmak üzere tüm hizmetlerinde yeni yasanın ruhuna uygun davranarak muhacirlerin Türkiye toplumuna "uyum" sağlamasını stratejik bir hedef olarak hizmetlerini özenle sunmalı, muhacir-

lerden terör örgütlerine eleman devşirmek isteyenleri memnun edecek katı, yanlış ve basiretsiz uygulamalardan şiddetle kaçınmalıdır.

Yeni Türkiye’de yapılacak yeni bir anayasa, ülkemizde tüm mültecileri kapsayan ve hakkaniyet temelinde yükselen çok daha ileri hizmetlere ortam hazırlayacaktır.

Yazımızı konumuzla doğrudan ilgili bir âyet-i kerime meali ile sonlandıralım:

“... Bir de, onlar (gelmeden) önce kendilerine **yardu hazırlayan** ve imanı (yerleştiren) kim-selere (verilir); onlar kendilerine sığınan **muhacirleri severler**, diğerlerine verilenlerden do-layı içlerinde bir **hasislik duymazlar**; dahası kendileri çok muhtaç halde bulunsalar da, baş-kalarını kendilerine tercih ederler. Evet, kendi bencilliğinin tutkusundan korunanlar var ya: kurtuluşa erecek olanlar da işte onlardır.” (Haşr Sûresi, 59:9).

Yararlanılan Kaynaklar:

- Altuntaş, Halil. (2015). “Ensar Gibi Kucak Açmak”, Diyanet aylık dergi, Sayı: 290, s.32-34.
- Apak, Hıdır. (2014). “Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumluluğu: Mardin Örneği”, Mukaddime Dergisi, 5(2), s.55-73.
- Buz, Sema. (2012). “Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış”, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Aile ve Toplum; Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, cilt: 2, sayı: 6, Ekim-Aralık, Ankara.
- BMMYK Cenevre, (1994). Mülteci Çocuklar Koruma ve Bakım Kılavuzu, Ankara.
- BMMYK Cenevre, (2003). Mültecilerin Korunması: Sivil Toplum Kuruluşları için Alan El Kitabı, Ankara.
- Deng, Francis M. (2003). “Internally Displaced Persons in the Caucasus Region and Southeastern Anatolia”,
<http://www.brookings.edu/~media/research/files/testimony/2003/6/10humanrights%20deng/deng20030610.pdf>
- Frelick, Bill. (1999). The Wall of Danial: Internal Displacement in Turkey, Immigration and Refugee Services of America.
- Global IDP (Internally Displaced People) Project, 2005.

- Seydi, A. Rıza. (2014). “Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununu Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 31, s.267-305.
- Yılmaz, Halim. (2005). “Mülteci Kadınlar ve Uluslararası Koruma”, Türkiye’deki Geçici Sığınmacı Kadın ve Çocukların Psiko-sosyal Durumlarının Tespiti ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri, Mazlumder, Ankara.
- afad.gov.tr
- goc.gov.tr
- http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 25.01.2018.
- unhcr.org.tr
- http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf